

5,3 або Іспанії – 5,35. Основою збереження цієї ситуації є високий рівень консолідації власності та одноосібний спосіб прийняття рішень, в цих умовах професіонали змушені втілювати заздалегідь програшні або поза правні рішення. У разі незгоди власник воліє замінити «професіонала» на менш підготовленого, але більш керованого менеджера. Домінуючі акціонери повністю контролюють діяльність ради директорів, непоодинокі і випадки відвертого тиску з боку наглядової ради на керівництво [1].

IV. Висновки. Увага перш за все повинна бути сфокусована на глибинних закономірностях і механізмах забезпечення ефективності корпоративного управління на вітчизняних підприємствах, а основним інструментарієм дослідження може слугувати системне моделювання соціально-економічних процесів, притаманних мотиваційним відносинам в умовах трансформації корпоративних підприємств. Водночас методологічні і методичні положення мікроекономічного аналізу ефективності корпоративного управління повинні будуватися на описі функціональних організаційно-економічних елементів та їх взаємодії між собою, а також розгляді та оцінюванні управління як ресурсу з урахуванням його потенціалу розвитку, розробленні відповідної методологічної конструкції групування та алгоритму оцінювання ефективності розвитку підприємств, що впливає з аналізу як ресурсної, так і соціоекономічної ефективності корпоративного управління як виключно потужного фактора реального впливу.

1. Березянюк Т.В. Проблеми корпоративного менеджменту національної трансформаційної економіки / Т.В. Березянюк // Вісник Хмельницького національного уні-

верситету: Економічні науки. № 2, Т.2 (149). Хмельницький, 2010. С.161-164

2. Мороз О. В. Корпоративне управління на підприємствах України: постприватизаційний етап еволюції / Мороз О. В., Карачина Н. П., Холімон Т. М. Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2008. 181 с.

3. Немчук П.В. Теоретичні аспекти корпоративного управління в сучасних умовах / П.В Немчук // Журнал Агроінком, 2007; №1-2. С.47-51

4. Козаченко А. В. Основы корпоративного управления: Учеб. пособие / Козаченко А. В., Воронкова А. Э., Коренев Э. Н. Луганск: ВНУ, 2001. 480 с.

5. Ситник Л. С. Організаційно-економічний механізм антикризового управління підприємством / Л.С. Ситник. Донецьк: ІЕП НАН України, 2000. 504 с.

6. Гриньова В. М. Організаційно-економічні основи формування системи корпоративного управління в Україні: Монографія / В.М. Гриньова, О.Є. Попов. – Х.: Видавництво ХДЕУ, 2003. 324 с.

7. Мамутов В. Корпорация: правовой статус, отличительные особенности / В. Мамутов, С. Грудницкая // Экономика Украины, 1994. № 2. - С. 46-50

8. Румянцев С. А. Українська модель корпоративного управління: Становлення та розвиток / С. А. Румянцев. – К.: Знання, 2003. 150 с.

9. Винслав Ю. Становление отечественного корпоративного управления: теория, практика, подходы к решению ключевых проблем / Ю. Винслав // Российский экономический журнал, 2001. № 2. – С.15-28

10. Євтушевський В. А. Корпоративне управління: Підручник / В. А. Євтушевський. К.: Знання, 2006. 406 с.

11. Поважный А. С. Трансформационные процессы корпоративного управления. А.С. Поважный // ИЭП НАН Украины. Донецк: «Лебедь», 2001. 290с.

12. Четов М. Корпоративное управление в условиях экономической трансформации / М. Четов, А. Мендрол // Экономика Украины, 2001. – №4. С.10-18

The article summarizes theoretical approaches to the definition of «corporate governance». Principles and problems of development of modern corporate sector; to consider the problem of creating an effective system of internal management of the corporation

УДК 338.336:338.43.01(477.86)

Баланюк С. І.

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ГОСПОДАРСТВ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

Обґрунтовано відмінності домашніх господарств та господарств населення. Визначено ознаки належності осіб до домогосподарств, господарств населення та особистих селянських господарств. Наведено ознаки виокремлення суб'єктів господарювання в категорію виробників сільськогосподарської продукції. Розкрито еволюцію особистих селянських господарств.

Ключові слова: господарства населення, особисті селянські господарства, виробники сільськогосподарської продукції, аграрні підприємства, еволюція суб'єктів господарювання.

I. Вступ. Господарства населення мають в Україні глибокі історичні корені. Особливо актуальною тема їх функціонування стала в пе-

ріод сучасної земельної та аграрної реформ, становлення в аграрному секторі різноукладності та ринкових відносин. Тому виникає необхідність вивчення еволюційних процесів у господарствах населення, визначення методологічних засад та принципів їх діяльності в умовах пореформеного розвитку сільського господарства, для якого характерна приватна власність на землю і майно, а також багатокладність форм господарювання.

Сутності та ролі господарств населення в організаційно-економічному механізмі розвитку аграрного сектора присвятили свої наукові праці Л. Я. Балаш, П. С. Березівський, Т. В. Беркута, В. Б. Бурлакова, В. П. Мікловда, Л. І. Михайлова, О. М. Онищенко, С. М. Онисько, О. В. Олійник, М. М. Пітюлич, О. Л. Попова, В. П. Рябоконт, І. В. Свиноус, Ф. Ф. Соханич, І. Б. Франчук, Т. О. Шматковська, М. Г. Шульський, В. В. Юрчишин, Т. І. Яворська, І. Б. Яців та ін. Однак еволюційний процес у господарствах населення на регіональному рівні потребує більш детального розгляду.

II. Постановка завдання. Стаття має на меті визначення ознак, за якими господарства населення можна зарахувати до категорії виробників сільськогосподарської продукції, а також дослідження еволюції особистих селянських господарств.

III. Результати. Інформацію про розвиток сільського господарства статистичні органи наводять за всіма категоріями господарств, а також конкретизують стосовно сільськогосподарських підприємств та господарств населення.

Відповідно до статистичного збірника “Розвиток села Івано-Франківщини”, до господарств населення належать “домогосподарства, що здійснюють сільськогосподарську діяльність як з метою самозабезпечення продуктами харчування, так і з метою виробництва товарної сільськогосподарської продукції” [1, с. 229-230].

До господарств населення, за висновком О.М. Онищенко, належать “домогосподарства, які тією чи іншою мірою займаються виробництвом сільськогосподарської продукції переважно для власного споживання” [2, с. 48], [3, с. 59].

Відповідно до вищенаведених визначень, категорія “господарства населення” є складовою категорії “домашні господарства”. З метою характеристики їх співвідношення можна навести наступні визначення домогосподарств.

В “Економічній енциклопедії” домашні господарства трактуються, як “господарства, які ведуть одна або кілька осіб, що мають спільне житло, з метою відтворення робочої сили та розвитку особистості на основі кінцевого споживання продуктів сфери матеріального і нематеріального виробництва” [4, с. 359].

Органи статистики дають таке визначення домогосподарствам: “Сукупність осіб, які спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині, забезпечують себе всім необхідним для життя, ведуть спільне господарство, повністю або частково об’єднують та витрачають кошти. Ці особи можуть перебувати в родинних стосунках або стосунках свояцтва, не перебувати у будь-яких з цих стосунків або бути і в тих, і в інших стосунках” [1, с. 40].

Основні відмінності домашніх господарств від господарств населення полягають в тому, що:

- по-перше, метою функціонування домогосподарств є відтворення робочої сили та розвиток особистості на основі споживання продуктів сфери матеріального і нематеріального виробництва, а господарств населення – самозабезпечення продуктами харчування;

- по-друге, домогосподарства є суб’єктом національної економіки, відображають рівень макроекономіки, а господарства населення – суб’єктом аграрного сектора економіки, які виробляють сільськогосподарську продукцію.

До домогосподарств, згідно із системою національних рахунків ООН, можна зарахувати також населення, яке перебуває в різних колективах: вихованців будинків дитини та інтернатів, військовослужбовців строкової служби, інвалідів у будинках інвалідів, ув’язнених та ін. [4, с. 359].

Господарства населення об’єднують:

- особисті селянські господарства;
- виробників сільськогосподарської продукції на присадибних ділянках (для будівництва та обслуговування житлового будинку та господарських будівель), на ділянках колективного та індивідуального садівництва, на ділянках колективного та індивідуального городництва, на дачних ділянках [3, с. 59];

- фізичні особи – підприємці, які працюють у галузі сільського господарства [1, с. 229-230].

Підставою для об’єднання вищезазначених форм господарювання в категорію “господарств населення” є те, що вони, по-перше, займаються виробництвом сільськогосподарської

продукції без створення юридичної особи; по-друге, працюють індивідуально, сім'ями чи разом із родичами і спільно проживають (виняток становлять тільки фізичні особи-підприємці).

Господарства населення, зайняті самозабезпеченням та виробництвом товарної сільськогосподарської продукції, як і домашні господарства, що “займаються виробництвом продуктів та послуг (ринкових і неринкових)” [4, с. 359], входять до складу домогосподарств та є їх органічною частиною.

Співвідношення ознак належності осіб до домогосподарств і господарств населення відображають показники табл. 1.

Серед господарств населення основними виробниками сільськогосподарської продукції є особисті селянські господарства. Їх питома вага у використовуваних площах сільськогос-

подарських угідь серед господарств населення становила на початок 2010 р. більше 70 %.

До особистих селянських господарств, відповідно до визначень органів статистики, належать домогосподарства, місце проживання яких зареєстровано на території сільських населених пунктів, членам яких, згідно із чинним законодавством надані земельні ділянки цільового призначення – “для ведення особистого селянського господарства” (включно із ділянками, які були надані раніше з цільовим призначенням) та “для ведення особистого підсобного господарства” [1, с. 46].

Відповідно до законодавства та обґрунтувань учених, є різні трактування поняття “особисте селянське господарство”. У Законі України “Про особисте селянське господарство”, прийнятому 15 травня 2003 р., це поняття тлумачиться як “господарська діяльність, яка про-

Таблиця 1

Співвідношення ознак належності осіб до господарств населення, особистих селянських господарств та домогосподарств

Ознаки	Домого сподарства	Господарства населення					фізичні особи – підприємці галузі сільського господарства
		особисті селянські господарства	виробники сільськогосподарської продукції на				
			присадибних ділянках	ділянках садівництва	ділянках городництва		
Спільно проживають в одному житловому приміщенні або його частині	+	+	+	+	+	+	
Забезпечують себе всім необхідним для життя	+	+	+	+	+	+	
Ведуть спільно господарство		+	+	+	+	+	
Об'єднують та витрачають кошти	+	+	+	+	+	+	
Є власниками окремих факторів виробництва	+	+	+	+	+	+	+
Займаються виробництвом продуктів та послуг	+	+	+	+	+	+	+
Здійснюють сільськогосподарську діяльність з метою: самозабезпечення продуктами харчування		+	+	+	+	+	
виробництва товарної сільськогосподарської продукції		+	+	+	+	+	+
Місце проживання зареєстровано на території сільських населених пунктів		+					
Надано земельні ділянки для ведення особистого селянського господарства		+					
Проводять свою діяльність у галузі сільського господарства		+	+	+	+	+	+

водиться без створення юридичної особи фізичною особою індивідуально або особами, які перебувають у сімейних чи родинних відносинах і спільно проживають, з метою задоволення особистих потреб шляхом виробництва, переробки і споживання сільськогосподарської продукції, реалізації її надлишків та надання послуг з використанням майна особистого селянського господарства, у тому числі й у сфері сільського зеленого туризму”[5, с. 9].

С. М. Онисько й Т. О. Шматковська стверджують, що особисті селянські господарства – це особлива багатогалузева форма забезпечення господарської діяльності, що надає можливість вдалого синтезу працівника та власника в одній особі, в більшості випадків має сільськогосподарський профіль і функціональне призначення, спрямована на виробництво, переробку, споживання та ринкову реалізацію частини виробленої продукції з використанням земельних ресурсів із виробничою метою або у формі просторової бази розміщення господарства [6, с. 11].

Враховуючи вищенаведені визначення господарств населення та особистих селянських господарств, можна виокремити основні озна-

ки суб’єктів господарювання, за якими їх зараховують до категорії виробників сільськогосподарської продукції (табл. 2).

Головними ознаками, за якими “господарств населення” можна зарахувати до категорії виробників сільськогосподарської продукції є те, що вони, по-перше, здійснюють господарську діяльність індивідуально, сім’ями, родинами, а в сільськогосподарських підприємствах існує можливість найму працівників; по-друге, мета їх функціонування – задоволення особистих потреб (виняток становлять тільки фізичні особи-підприємці), а в сільськогосподарських підприємствах – підприємницька діяльність; по-третє, форма суб’єкта господарювання в господарств населення – фізична особа, у підприємств – юридична особа.

Господарства населення за їх сутністю, методологічними засадами функціонування, принципами розвитку доцільно вивчати на прикладі особистих селянських господарств. Вони серед усіх суб’єктів господарств населення є, по-перше, найбільшими за площами земель та виробництвом сільськогосподарської продукції; по-друге, мають давні традиції у своєму розвитку.

Таблиця 2

Ознаки виокремлення суб’єктів господарювання в категорію виробників сільськогосподарської продукції

Категорії виробників сільськогосподарської продукції	Ознаки належності до категорії		
	здійснення господарської діяльності	мета функціонування	форма господарювання
Сільськогосподарські підприємства:	можливість найму працівників	підприємницька діяльність	юридична особа
Державні			
приватні			
Кооперативні			
господарські товариства фермерські господарства			
Господарства населення:	індивідуально, сім’ями, родинами	задоволення особистих потреб (самозабезпечення)	фізична особа
особисті селянські господарства			
виробники сільськогосподарської продукції на:			
присадибних ділянках			
ділянках колективного та індивідуального садівництва			
ділянках колективного та індивідуального городництва	підприємницька діяльність		
дачних ділянках			
фізичні особи – підприємці, які працюють у галузі сільського господарства			

Селянські господарства України з початку ХХ ст. пройшли еволюційний шлях від одноосібних селянських господарств, особистих підсобних господарств до особистих селянських господарств.

Одноосібні селянські господарства функціонували до періоду створення колгоспів та радгоспів. Під час колгоспно-радгоспної системи створювалися та діяли особисті підсобні господарства. Особисті селянські господарства почали створюватися в Україні після розширення площ наділів у громадян в результаті сучасної земельної реформи та паювання майна.

Еволюція особистих селянських господарств у Західній Україні, в т.ч. на Прикарпатті проілюстрована в табл. 3.

О. М. Онищенко виокремив та обгрунтував три етапи розвитку господарств населення [2, с. 48-49]. Перший етап завершився в 1990 р., другий етап тривав з 1991 до 1999 рр. і третій етап розпочався у 2000 р. і триває до цього часу.

Створення особистих підсобних господарств на Прикарпатті розпочалося у довоєнний 1939-1941 рр. та повоєнний період (1944-1950 рр.), а також під час наступної колективізації одноосібних селянських господарств та організації радгоспів на базі поміщицьких земельоводінь [3, с. 59].

Більша частина приватних земель вилучалася під колективні та державні сільськогосподарські підприємства, а та, що залишалася в селян, переважно під житловими будинками, господарськими будівлями та присадибними ділянками, використовувалася селянами для ведення їх господарств. Виникнення особистих підсобних господарств на Прикарпатті пов'язано зі створенням колгоспів та радгоспів.

У зв'язку з неможливістю забезпечити населення продуктами харчування у довоєнний, повоєнний і наступні періоди, радянською владою було прийняте рішення не колективізувати всю землю селян, а залишити їм частину, переважно присадибні ділянки, а також деяку кількість великої рогатої худоби, свиней, птиці, інвентар для самостійного виробництва сільськогосподарської продукції. Робітники та інтелігенція з цією ж метою в подальшому також забезпечувалися земельними ділянками. Земля та майно, які призначалися для ведення особистих підсобних господарств, постійно обмежувалися державою. Вироблена продукція використовувалася господарствами населення переважно для задоволення власних потреб, її надлишків практично не було.

Формування особистих підсобних господарств в Україні відбувалося щонайменше з трьох причин. По-перше, це продовження віковичних традицій селян [8, с. 68]; по-друге, забезпечення продуктами харчування власної сім'ї; по-третє, як зазначав О. М. Онищенко, намагання держави забезпечувати високий рівень товарності колгоспів і радгоспів [3, с. 59].

Особисте підсобне господарство в "Економічному словнику" 1973 р. випуску трактувалося як "різновидність особистої власності за соціалізму, що являє собою в СРСР господарство колгоспників, робітників і службовців радгоспів та інших державних підприємств, установ і організацій у невеликих містах і в сільській місцевості" [9, с. 381].

Основа особистих підсобних господарств – праця членів сім'ї, яка базувалася на землі й власних засобах і предметах праці. Тут спостерігається поєднання особистої власності на будівлі, тварин, птицю, вироблену продукцію, а також землю, яка за суттю була державною, проте передана селянам для використання [10, с. 167].

Ведення особистого підсобного господарства вважалося для селян та інших громадян підсобною діяльністю, яка була тільки допоміжним джерелом надходження сільськогосподарської продукції, а основною їх діяльністю була праця у колгоспах, радгоспах, установах та організаціях.

Із розвитком колгоспів та радгоспів особисті підсобні господарства зміцнювалися й розвивалися, що давало можливість реалізовувати надлишки продукції на ринках та заготівельним організаціям.

Особисте підсобне господарство мало двояку природу: з одного боку – це мале виробництво, яке працею однієї сім'ї та примітивними засобами виробництва здійснювало самозабезпечення сільськогосподарською продукцією; а з іншого – це елемент аграрного, а в кінцевому результаті – суспільного виробництва, його складова частина. Отримуючи допомогу колгоспів і радгоспів, селяни повніше задовольняли свої потреби в м'ясі, молоці, яйцях, овочах, фруктах та інших продуктах харчування, а надлишки могли реалізовувати. Звідси випливає, що особисті підсобні господарства – це особлива форма особистої власності на засоби та предмети праці.

Особисті підсобні господарства в умовах соціалізму були організаційно-правовою фор-

Еволюція особистих селянських господарств Прикарпаття

Форма господарювання	Умови	Період	Результати
Одноосібні селянські господарства	Розвиток сільського господарства пруським шляхом	<i>Перебування Західної України під пануванням Польщі.</i> (1920-1930 рр. до осені 1939 р.)	Землі Західної України (яка перебувала під пануванням Польщі) в основному (70 %) знаходились у власності поміщиків, монастирів, церкви. Понад 1 млн. бідняцько-середняцьких господарств були малоземельними та безземельними. Більшість селян хронічно недоїдали, жили у злиднях, важко працювали у поміщиків та куркулів [7, с. 4]. Ті селяни, які мали землю, вели одноосібне селянське господарство, в основному забезпечуючи сім'ю сільськогосподарською продукцією.
Особисті підсобні господарства	Колективізація одноосібних селянських господарств	<i>Встановлення на Західній Україні радянської влади.</i> (Кінець 1939 р. до червня 1941 р.)	Наприкінці 1939 р., після розпаду Польщі й встановлення на Західній Україні радянської влади, було націоналізовано велику промисловість, банки, транспорт, конфісковано монастирські та поміщицькі землі. Внаслідок цього, 474 тис. безземельних і малоземельних селянських господарств одержали 1 млн. 136 тис. га землі, понад 84 тис. коней, 1,6 тис. волів, а також посівний матеріал і реманент [7, с. 6]. З початку 1940 р. до червня 1941 р. відбулась масова колективізація сільського господарства. Здійснювався перехід одноосібних селянських господарств до колективного ведення сільського господарства. До 1 червня 1941 р. майже у половині сіл західних областей України було організовано 2650 колективних господарств та радгоспів, які об'єднували 177 тис. господарств, або 13 % селянських дворів [7, с. 7]. Поряд з колгоспами та радгоспами функціонували особисті підсобні господарства.
	Створення лігеншафтів	<i>Воєнний період.</i> (Червень 1941 р. – липень 1944 р.)	У воєнний період землі Прикарпаття перебували під окупацією Німеччини. За цей час на базі колгоспів, радгоспів і МТС було створено державні господарства, так звані "лігеншафти". Частина поміщиків було повернуто колишні маєтки [7, с. 8]. За час окупації скорочено площі земель у селян та колгоспів – на 35 %, поголів'я коней – на 44 %, великої рогатої худоби – на 48 %, свиней – на 83 % [7, с. 8]. Колективні господарства, радгоспи та особисті підсобні господарств функціонували на воєнному становищі.
	Колективізація одноосібних селянських господарств	<i>Відновлення на Західній Україні радянської влади.</i> (Серпень 1944 р. – 1950 р.)	У повоєнний період 354 тис. селянських господарств Західної України повернуто 513 тис. га земель, які вони мали у 1939-1940 рр. У 1944-1947 рр. створення колгоспів відбувалося повільно. Наприкінці 1945 р. в західних областях України налічувалося 145 колгоспів, які об'єднували 5,5 тис. селянських господарств. Масова колективізація відбулась з весни 1948 р. і в основному завершилось у 1950 р. До середини 1950 р. в областях Західної України 1,5 млн. (98 %) селянських господарств об'єдналися у 7191 сільськогосподарську артіль, куди було передано 5,5 млн. га сільськогосподарських угідь [7, с. 10-11].
	Розвиток колгоспів та радгоспів. Функціонування особистих підсобних господарств	<i>Радянська влада.</i> 1951 р. – 1990 р.	За соціалізму існував зв'язок особистих підсобних господарств із колгоспно-радгоспним (суспільним) виробництвом, тобто взаємопроникнення. Виробництво продукції в особистих підсобних господарствах забезпечувалося використанням кормів, насіння, посадкового матеріалу, техніки, живої тяглової сили тощо із колгоспів та радгоспів. Особисті підсобні господарства у своєму розвитку були органічно пов'язані з колгоспами й радгоспами і були складовою сільськогосподарського виробництва. Члени особистих підсобних господарств зі свого боку допомагали сільськогосподарським підприємствам у виробництві продукції чи наданні послуг.

Особисті підсобні господарства	Реорганізація колгоспів та радгоспів. Створення нових агроформувань. Функціонування особистих селянських господарств	<i>Здобуття Україною незалежності.</i> (1991 – 1999 рр.)	Започатковано 18 грудня 1990 р. Постановою Верховної Ради України “Про земельну реформу”. На цьому етапі здійснювалася аграрна та земельна реформи. Селянам передано у власність землю під присадибні ділянки для ведення особистого селянського господарства. У результаті реорганізації колгоспів та радгоспів розпайовано землю й передано її селянам у вигляді земельних часток (паїв), що дало можливість розширити особисті селянські господарства та забезпечити у них приріст сільськогосподарської продукції [2, с. 48-49].
Особисті селянські господарства	Пореформений етап розвитку сільського господарства. Функціонування сільськогосподарських підприємств та господарств населення	<i>Незалежна Україна.</i> Друга половина 2000 р.	Розпочато після завершення реорганізації більшості колективних та державних сільськогосподарських підприємств в організаційно-правові структури, відповідно Указу Президента України “Про прискорення реорганізації колективних сільськогосподарських підприємств” від 3 грудня 1999 р. Нові підприємства, в основі яких лежить приватна власність на землю і майно, призупинили спад виробництва сільськогосподарської продукції і почали нарощувати її обсяги. У господарствах населення спостерігається тенденція до скорочення обсягів виробництва продукції [2, с. 49].

мою господарювання сім’ї з метою забезпечення себе продуктами харчування, а також, за умови реалізації надлишків виробленої продукції, одержання додаткових доходів [10, с. 167].

У результаті сучасної аграрної та земельної реформ (1991-1999 рр.) власникам особистих підсобних господарств збільшено земельні наділи за рахунок безкоштовної передачі їм у власність земель під присадибні ділянки. Деякі також одержали земельні паї, які можна було використовувати на власний розсуд. Фактично земля, передана особистим підсобним господарствам, стала їх приватною власністю.

IV. Висновки. Господарства населення є складовою домашніх господарств, які, з одного боку, мають спільні ознаки, а з іншого – певні відмінності. Ознаками належності суб’єктів господарювання до категорії виробників сільськогосподарської продукції є здійснення господарської діяльності, специфічна мета функціонування та форма господарювання (див. табл. 2).

Еволюція особистих селянських господарств Прикарпаття охоплює такі етапи:

– функціонування одноосібних селянських господарств за час перебування Західної України під пануванням Польщі;

– функціонування одноосібних підсобних господарств у період встановлення на території Західної України радянської влади; окупації земель Прикарпаття Німеччиною; відновлення на Західній Україні радянської влади; здобуття Україною незалежності;

– функціонування особистих селянських господарств в Україні.

Особисті селянські господарства в сучасних умовах перетворилися на основних виробників сільськогосподарської продукції і разом з аграрними підприємствами забезпечують продовольчу безпеку держави. Однак у перспективі, зважаючи на їх дрібноконтурність, буде неможливим застосування ними прогресивних технологій. У зв’язку з недостатнім забезпеченням технічними засобами, вони скорочуватимуть виробництво, але ще будуть посідати значне місце у випуску сільськогосподарської продукції.

1. Розвиток села Івано-Франківщини: Стат. зб. – Івано-Франківськ: Головне управління статистики в Івано-Франківській області, 2010. – 332 с.

2. *Онищенко О. М.* Господарства населення України до і після реорганізації сільгоспідприємства / О. М. Онищенко // Вісник Інституту економічного прогнозування. – 2005. – С. 48-59.

3. *Онищенко О. М.* Порівняльна оцінка продуктивності господарств населення / О.М. Онищенко // Економіка України. – 2002. – № 11. – С. 59-67.

4. Економічна енциклопедія: у 3 т. Т. 1. – К.: Академія, 2000 – 864 с.

5. “Про особисте селянське господарство” Закон України.[Електронний ресурс] Офіційний сайт Верховної Ради України. Режим доступу <http://zakon1/rada.gov.ua>.

6. *Онисько С. М.* Особисті селянські господарства: фінансово-економічні та соціальні умови діяльності: наук. монографія / С. М. Онисько, Т. О. Шматковська. – Львів: ВАТ “Волинська обласна друкарня”, 2009. – 172 с.

7. З Історії колективізації сільського господарства західних областей української РСР: Зб. документів і матеріалів. – К.: Наукова думка, 1976. – 510 с.

8. *Юрчишин В. В.* Господарства населення: проблеми майбутнього / В. В. Юрчишин // Економіка України. – 2003. – № 9. – С. 67-72.

9. Економічний словник / за ред. П. І. Багрія, С. І. Дорогунцова. – К: Головна редакція УРЕ, 1973. – 621 с.

10. *Баланюк С. І.* Еволюція розвитку господарств населення / С. І. Баланюк // Особенности развития регио-

нов Украины в новых экономических условиях: материалы второй всеукраинской научной web-конференции молодых ученых. – Симферополь: ДИАЙПИ, 2011. – С. 166-168.

The difference between householding and people's economies have been grounded. The attributes of

persons belongings to the householdings, people's economies and personal rural economies are determined. The characteristics of transferring the subjects of managerring economies into the category of agricultural producers are given. The evolution of personal rural economies is enlightened.